

Το Μνημείο της Καύσης των Βιβλίων, Βερολίνο, Μπέμπελ Πλατς

Ο Περίπατος της Μνήμης, Σπίτι της Άννα Φρανκ

«Από όσο γνωρίζω, σε αυτήν την πλατεία έκαψαν βιβλία. Αν το έργο αυτό αναπαριστά μια άδεια βιβλιοθήκη, ίσως να σχετίζεται με το γεγονός αυτό».

«Τα μεσάνυχτα της 10ης Μαΐου 1993, κάποιοι γερμανοί φοιτητές θετικά διακείμενοι προς την ιδέα του Χίτλερ περί εξαγνισμού της γερμανικής γλώσσας και λογοτεχνίας, οργάνωσαν μαζική καύση βιβλίων στην πρώην Όπερνπλατς στο Βερολίνο. Πάνω από 20.000 βιβλία έγιναν παρανάλωμα μιας φωτιάς που κατέστρεψε έργα των λεγόμενων «μη Γερμανών» συγγραφέων, ποιητών και επιστημόνων. Ανάμεσα τους ήταν έργα του Καρλ Μαρξ, του Σίγκμουντ Φρόιντ, της Έλεν Κέλερ, του Μπέρτολτ Μπρεχτ και του Έρνεστ Χέμινγουεϊ. Ένας από τους συγγραφείς του οποίου τα γραπτά τυλίχθηκαν στις φλόγες ήταν ο Χάινριχ Χάινε, ο οποίος, περισσότερα από 100 χρόνια νωρίτερα, είχε γράψει τα εξής:

«Όπου καίγονται βιβλία, θα καούν, τελικά, και άνθρωποι». (Χάινριχ Χάινε, 1820)

Η καύση των βιβλίων στο Βερολίνο και σε άλλες γερμανικές πόλεις προκάλεσε οργή στις Ηνωμένες Πολιτείες. Χιλιάδες πολίτες διαδήλωσαν στους δρόμους της Νέας Υόρκης. Η Αμερικανίδα συγγραφέας Έλεν Κέλερ απηύθυνε ανοικτή επιστολή στους Γερμανούς φοιτητές:

«Αν νομίζετε ότι μπορείτε να σκοτώσετε τις ιδέες, τότε η Ιστορία δεν σας δίδαξε τίποτα. (...) Μπορείτε να κάψετε τα βιβλία μου και τα βιβλία των μεγαλύτερων πνευματικών ανθρώπων της Ευρώπης, αλλά οι ιδέες τους θα έχουν διασκορπιστεί μέσα από εκατομμύρια κανάλια και θα συνεχίσουν να ξυπνούν τα μυαλά των λαών». (Έλεν Κέλερ, 1933)

Το 1995, η ισραηλινή καλλιτέχνης Micha Ullman δημιούργησε ένα μνημείο αφιερωμένο σε αυτό το προοίμιο του Ολοκαυτώματος. Πρόκειται για μια υπόγεια βιβλιοθήκη που χωρά 20.000 βιβλία. Καλύπτει χώρο 5 επί 5 επί 5, ο οποίος είναι ορατός μέσα από ένα γυάλινο σκέπαστρο. Είναι ένα διακριτικό έργο, που εύκολα μπορεί να μην παρατηρήσει ο επισκέπτης, ωστόσο μας ζητά να σκεφτούμε τα γεγονότα του παρελθόντος και το ποιοι είμαστε, ώστε να φροντίσουμε να μην επαναληφθεί η Ιστορία.

«Ποια είναι η γνώμη σας για το μνημείο;»

– Για κάθε εποχή υπάρχει το κατάλληλο μνημείο. Το ίδιο και για τη δική μας εποχή.

– Πιστεύω πραγματικά ότι είναι ένας σπουδαίος τρόπος να αποτίσουμε φόρο τιμής στο γεγονός αυτό. Νομίζω πως τα άδεια ράφια εξιστορούν κάτι πολύ ενδιαφέρον. Αν δεν κάνω λάθος, μιλά για ένα μέρος που χάθηκε στην Ιστορία.

– Μου φαίνεται πολύ συμβολικό. Πιστεύω πως σε κάνει να σκεφτείς λίγο καλύτερα σε σύγκριση με κάτι που θα ήταν πιο προφανές, έτσι δεν είναι;

– Κάποιοι που βλέπουν τα άδεια ράφια, μπορεί να μην ξέρουν το νόημα που κρύβουν. Συνεπώς, νομίζω ότι πρέπει να προστεθεί μια περιγραφή.

«Είναι τα μνημεία ο καλύτερος τρόπος να μαθαίνουμε από το παρελθόν;»

– Δεν νομίζω ότι οι νέοι ενδιαφέρονται πολύ για τα μνημεία.

– Πιστεύω ότι οι άνθρωποι καταλαβαίνουν πραγματικά κάτι όταν είναι ξεκάθαρο στα μάτια τους, όταν μπορούν να φανταστούν τι συνέβη. Για αυτό πιστεύω ότι πρέπει τα σχολεία να προσπαθούν να διοργανώνουν επισκέψεις σε ιστορικά μέρη.

– Τα μνημεία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη ζωή μας, αλλά πιστεύω ότι εδώ στη Γερμανία και στο Βερολίνο το παρακάνουμε λίγο. Νομίζω ότι τα μνημεία υπάρχουν για να μας θυμίζουν κάτι για το παρελθόν, κάτι καλό που πρέπει να το διδαχθούν οι επόμενες γενιές, γιατί υπάρχει πάντα κάτι που μπορούμε να μάθουμε. Όμως, όταν προσκολλόμαστε στο παρελθόν, πιστεύω πως κάτι δεν πάει καλά.

– Είμαι της άποψης πως την Ιστορία, είτε καλή είτε κακή, πρέπει να την καταγράφουμε και να την θυμόμαστε, όπως και να 'χει. Πρέπει να καταλάβουμε ότι η Ιστορία μας δείχνει τι δεν πρέπει να κάνουμε.

Ακόμα και στις μέρες μας καίγονται βιβλία λόγω ακραίων θρησκευτικών ή πολιτικών ιδεολογιών. Το 2002, κήκαν βιβλία της J.K. Rowling στις ΗΠΑ, στη Μόσχα και στο Μεξικό, γιατί κάποιιοι είπαν, για παράδειγμα, ότι ο Harry Potter είναι ο Αντίχριστος. Το 2006, νεο-Ναζί στο Πρέτζιεν της Γερμανίας έκαψαν το Ημερολόγιο της Άννας Φρανκ, το οποίο θεωρούσαν ψευδές. Το 2011, ο Αρχιμανδρίτης της Φλόριντα Terry Jones οργάνωσε την καύση του Κορανίου, η οποία προκάλεσε εξέγερση στο Αφγανιστάν που κόστισε τη ζωή οκτώ μελών του αλλοδαπού προσωπικού των Ηνωμένων Εθνών.

«Πώς νιώθετε σχετικά με τα πρόσφατα περιστατικά καύσης βιβλίων;»

– Το βρίσκω τρομακτικό και νομίζω ότι είναι φρικτό το γεγονός ότι υπάρχουν άνθρωποι που κάνουν κάτι τέτοιο. Είναι τόσο τυφλωμένοι.

– Νομίζω ότι είναι εξίσου κακό - όποιου συγγραφέα τα βιβλία κι αν καίνε. Μόνο σαν παρωδία μπορώ να το δω ότι θα μπορούσε κανείς να κάνει τέτοιο πράγμα σε μια φυλή, μια θρησκεία, μια ομάδα, οτιδήποτε...

– Καμία κυβέρνηση δεν έχει το δικαίωμα να στερεί από κάποιον τη θρησκεία του ή τον τρόπο σκέψης του. Απλώς δεν είναι σωστό.

– Η άγνοια είναι άγνοια. Δεν βοηθάει κανέναν. Το να καίς βιβλία είναι μάλλον τρομερή χειρονομία. Μπορούμε να διαφωνούμε με κάτι, δεν είναι ανάγκη, για παράδειγμα, να συμφωνεί με το Κοράνι. Βιβλία πάντως σίγουρα δεν πρέπει να καίγονται. Δεν είναι λογικό.

– Οι άνθρωποι μαθαίνουν από τα λάθη τους. Ειδικά όταν μιλάμε για τον Εθνικό Σοσιαλισμό. Για πολύ καιρό ήταν θέμα ταμπού, αλλά όχι πια. Μαθαίνουμε από τα λάθη του παρελθόντος. Πράξεις όπως η καύση βιβλίων είναι πέρα από κάθε φαντασία στη Γερμανία σήμερα.

«Είναι πραγματικά πέρα από κάθε φαντασία;»

Ευχαριστούμε ιδιαιτέρως την Chronos Media GmbH

Μία ταινία των Lorenz Hutegger, Kathrin Pham, Tamara Messer, Sassan Esmailzadeh, Sami Yazicilaroglu